

MANDAT - UTREDNING OM BEDRE SAMORDNING AV ARBEIDER SOM BERØRER LEDNINGER OG ANDRE ANLEGG I GRUNNEN OG I SJØ

1. BAKGRUNN

Det er et stadig økende behov for å legge ledninger¹ og annen infrastruktur i grunnen, og særlig i vegnettet. Fra sentrale myndigheters side er det ikke minst et uttrykt ønske om raskt å få på plass flere fremføringsveier for bredbånd og få ned anleggskostnadene.

Tidligere hadde offentlig virksomheter nærmest enerett på å legge ledninger i veggrunn og de kunne enkelt gjøre avtaler med vegeier. I dag er disse monopolene stort sett blitt avviklet og netteierne er nå i praksis enten fristilte offentlige virksomheter eller helt private. Dette gjelder spesielt på områder som elektronisk kommunikasjon og vann og avløp. Mens det offentlige før kunne utøve direkte styring overfor egne etater og dermed relativt enkelt kunne påvirke valg av fremføringsveier og fellesløsninger, må utviklingen i dag styres gjennom formelt regelverk, innkjøpsprosesser og konsesjonsvilkår.

Mange steder er det etter hvert blitt svært trangt om plassen og behovet for bedre samordning er derfor stort. Det må kunne fastslås at regelverksutviklingen ikke har holdt tritt med de økte behovene for styring og samordning, noe som gir ser utslag i redusert forutsigbarhet, lengre planleggingstid enn nødvendig og mange konflikter. Mange aktører hevder bl.a. at det offentlige som vegeier pålegger netteierne større kostnader enn nødvendig og at de derfor forsøker å unngå å samlokalisere ledningene sine i vegnettet selv om slik samlokalisering er teknisk mulig. Mangel på forutsigbarhet og likebehandling gjør at myndighetene lett blir utsatt for kritikk og sterkt påtrykk fra ulike bransjehold.

Forvaltningsreformen som ble iverksatt 1.1.2010 har ført til store endringer i ansvaret for veggrunn mellom forvaltningsnivåene. Staten har i dag kun ansvar for 10 000 km (riksveg), mens fylkene har ansvar for ca. 44 000 km (fylkesveg) og kommunen for vel 38 000 km (kommunal veg). Statens muligheter for å styre i kraft av å være vegeier er dermed kraftig redusert.

Konkurransen om plassen i veggrunnen gjør seg særlig gjeldende i byer og tettbygde strøk. Samtidig som stadig mer infrastruktur skal legges i bakken, stilles det også strengere krav til tilgjengelighet i den løpende driften og vedlikeholdet. Kravene til sikkerhet og pålitelighet forsterker også utfordringene. Kompleksiteten ved samlokalisering er stor, både teknisk og administrativt og valg av løsninger forutsetter i dag et mer tett og tverrsektorielt samarbeid enn før. Ofte kan 8-10 ulike aktører operere

¹ Strøm, vann, avløp, elektronisk kommunikasjon, fjernvarme, gass, søppelsug mv.

i samme grøft. Utviklingen kjennetegnes dessuten av en økende gjensidig avhengigheten mellom vedkommende vegmyndighet og aktørene. En stadig økende utbyggingstakt, særlig innen nasjonal samferdsel og i byene, fører til økt gravehyppighet på samme areal, behov for oppgradering og flytting av eksisterende ledninger. De stadig gjentakende gravearbeidene i samme område skaper trafikkproblemer, miljøutfordringer og misnøye både blant innbyggere og næringsdrivende.

Som en oppsummering kan en fastslå at det er et sterkt behov for å øke samspillet mellom myndighetene, bransjene og aktørene for å utnytte de knappe arealer i veggrunnen best mulig, samtidig som hensynet til framkommelighet på en trygg måte skal ivaretas.

2. MANDAT

- a) Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet skal etablere en felles arbeidsgruppe for å utrede hvordan det er mulig å forbedre samordningen og koordineringen mellom myndigheter, netteiere og andre aktører ved legging av ledninger og andre anlegg i grunnen. Representanter fra underliggende etater kan trekkes inn i gruppen etter behov.

Målsettingene med utredningen skal være å effektivisere planlegging og utførelse av gravearbeider, gjøre det enklere og mer attraktivt å benytte felles fremføringsveier, samt redusere kostnader og konflikter.

Gruppen kan bl.a.

- i. foreslå regelendringer både i vegloven, plan- og bygningsloven, jernbaneloven og annen relevant lovgivning, herunder forskrifter, som berører forholdet til ledninger i grunnen og i sjø,
- ii. gjennomgå gjeldende regelverk og praktiseringen av det og vurdere om det kan innføres tiltak som reduserer unødige kostnader og tidsbruk,
- iii. foreslå endringer i tekniske krav som gjelder for legging av ledninger i grunnen i dag, herunder om vegeier eller en ledningseier som graver i veggrunn skal ta høyde for fremtidige kapasitetsbehov i området, for eksempel ved å måtte legge ekstra trekkør eller lage ekstra plass for andre i kulverter, foreslå kostnaddeling ved slike tilpassninger, regulering av tilgang til og betalingsordninger for slik ledige kapasitet,
- iv. vurdere behovet for å innføre obligatoriske krav til gravemeldingstjeneste og felles påvisningstjeneste i byer og tettsteder av en viss størrelse, prosedyrer for etablering av fellesløsninger, forenklet administrativ håndtering av gravesøknader, behovet for veiledningsmateriell, og
- v. vurdere om det bør være et ansvarlig samordningsdepartement for gravearbeider i veggrunn og hvilket departement som i tilfelle bør ha denne funksjonen, og hvilke oppgaver som bør ligge til funksjonen.

Arbeidsgruppen kan av eget tiltak vurdere andre relevante tema som kan bidra til å nå de forannevnte målsettingene, herunder forhold som gjelder ledninger over bakken. Gruppen kan også på anmodning fra Samferdselsdepartementet utrede forhold knyttet til DIRECTIVE 2014/61/EU om kostnadsreduserende tiltak for utbygging av høyhastighets bredbånd som ble vedtatt 15.5.2014.

- b) Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet skal inviteres til å delta i arbeidsgruppen. KS inviteres til å utpeke en deltaker fra henholdsvis kommunene og fylkeskommunene. Samarbeidsforum for ledninger i grunnen inviteres til å fungere som referansegruppe for arbeidsgruppen.
- c) Arbeidsgruppen forslag skal ikke hindre fri konkurranse, teknisk utvikling og innovasjon eller forverre hensynet til miljø og klima. Gruppen skal ta hensyn til infrastrukturens betydning for samfunnsikkerhet, beredskap og sårbarhet. Gruppen skal i sitt arbeid se hen til praksis og erfaring internasjonalt. Den skal dessuten vurdere om økt satsing på standardisering eller andre hensiktsmessige virkemidler kan komme i stedet for innføring av nye regler.
- d) Arbeidsgruppens endelige rapport oversendes statssekretærene i respektive departementer.